

List izhaja vsak petek

in velja za navadne naročnike s poštnim vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat. pol. društva je naročnina določena v društv. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku Matiji Kravanja-I v nunskih ulicah h šte. 386. Vse pošiljatve maj se frankujejo Rokopisi se ne vračajo. — Oznaniła se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. že trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Deželni zbor goriški.

VIII. seja, 4. dec. zvečer. Posnetku obravnav te seje (gl. štev. „Gl.“ 25.) imamo še nekaj dodati. — Glavar je naznanil namestništveni dopis, s katerim se napoveduje začetek drž. zbora za 12. dan t. m. — Posl. Faganel sproži dvojje interpellaciji do vlade. Prva zadeva poškodovanje cesarske ceste (ljubljanske) pri Šempasu po potoku Ozljanščeku in zahteva napravo mosta čez ta potok. Druga interp. se nanaša na peticijo nekterih občin okraja ajdovskega zastran tega, da se napravi kos eeste med Vrtovinom in Černičami. — Ces. komisari odgovori na interpellacijo podano mu v seji 29. nov. po posl. Del Torre-u zastran ne še potrjene postave čbelarstvene. [Vlada (minist. za kmetijstvo) pričakuje izvestja o vladnem načrtu zastran brambe čbelarstva, predno predloži gor. dež. postavo od 12/10 1871 za potrdbo.] Mislimo, da bi morali biti zadovoljni poslanci in dežela, da se ta postava nipo-trdila, ker ni zboru ravno na čast Ur.)] —

I. točka dn. reda je bilo tretje branje dež. post., po kateri se spoznava cesta med Medejo in Vërso za skladovno.

II. predm. Dr. Deperis-ovo podpiranje nasveta zastran v-pelj. it in slov. jezika v srednji šoli goriški je bilo sploh zgodo-vinsko, razkazajoče, kaj in koliko se je v tem oziru do sedaj že storilo in kako je vse bilo zastoj. V odsek so bili izvoljeni: Dr. Deperis, dr. Pajer, dr. Žigon, Del Torre, Dottori, dr. Lavrič, dr. Abram —

Kar se tiče prenarredbe §. 34 šolsko-nadzorstvene postave glej l. 25. „Gl.“

Mnoge občine so bile podale prošnjo za prenarredbo postave od 3. nov. 1863 (povračanje stroškov za preskrbovanje bolnikov v raznih bolnišnicah).

Zbor je prestopil čez njo k dnevnemu redu. —

Potrdili so se dalje računi zalogov za gluho-neme in Werdenberskega, kakor tudi za ranjene vojake.

K VIII. točki dnevn. reda je nasvetoval d. odbor ta-le pristavek: Pooblaščen bodi dež. odbor, da sme plačati iz občen. zaloga za uboge 14 tisuč gold. za razširjenje bolnišnice milo-srčnih bratov v zmislu privolitve zborove od 2. okt. 1868. Ugovarjal je sosebno dr. Maurovič, pa predlog je vendar sprejet.

Del Torre je poprašal vladn. komisarja, ali vé, v kako slabem stanu je cesta iz Podgore v Gorico in ali misli vlada poskrbeti, da se popravi.

IX. seja, 5. dec. ob 5. u. zvečer. Pricujočih je 17 posl., med njimi tudi g. minister, baron Pretis. —

Na dnevnem redu so bile te le reči:

1. Račun zaloga zemljiščno-odveznih zastankov l. 1848.
2. Proračun provinc. in ž. njim združenega deželnega zaloga za l. 1873.

3. Poročilo odseka, ki je imel sestaviti spomenico zastran železnice predelske.

4. Poročilo dež. odbora o vprašanji glav. učitelja na tuk. uč. izobraževališči g. Franca Vodopivec-a zadevajočem zemlje-vid goriško-gradiščanske dežele. Dež. odbor nasvetuje, naj bi mu zbor dovolil izdati iz dež. zaloga potrebni znesek da da natisnili 1000 iztisov omenjenega zemljevida, ki ga je narisal g. prof. V.

5. Poročila odseka peticijskega. Prošnje, o katerih je ods. poročal, so te-le:

a.) Bovec, Dvor in Plužno prosijo, da bi se žarju nasproti vzela vnovič v razpravo zadeva cesarskih gozdov bovških;

b.) Medeja (v Lahih) prosi pomoči za neka dela na Idriji (Judri);

c.) Grofinja Loredano-Gatterburg prosi, naj bi se spoznala za skladovno cesta iz Fiumičela na otok Morosini-ski.

d.) Adolf Pizzamiglio, student na vseučilišči, prosi za en deželni stipendij.

e.) Občina Fiumičel zahteva, da bi se urno izdelala skla-dovna cesta od mosta pri Pieris-ih do Fiumičela.

f.) Obč. Marián hoče, da se izreče za skladovno cesta iz Karmina v Marián —

Pricujočih 17 posilancev; predseduje glavar. — Glavar naznan, da mu je dež. odbor podal ta-le nujni predlog:

Dež. odbor je pooblaščen, da sme podaljšati pogodbo se sedanjim voditeljem ital. oddelka tukajšnje dež. kmetijske šole, ali pa imenovati ga kot zatrdnega uradnika s tistimi prejemki, ki so se mu odkazali se sklepom zborovim od 6. okt. 1871; povrh tega, da mu sme dodati še tolko, kolikor treba za dopolnitev zneska 2500 gold., kolikor jih sedaj dobiva.

Po kratki debati, ktere se je udeležil tudi ces. komisar, opominjajoč, da je zatrdno imenovanje odvisno od tega, da je kdo avstrijski državlján privolila je večina prvemu odstavku nasveta dež. odbora.

Zdaj še le se je prišlo do dnevnega reda.

I. točka odobrena. — II. točka Preudarek prov. in dež. zalega 1873 sprejet; pritrdl je zbor tem 3 nasvetom: Do-hodki prov. zal. za 1873 znašajo skup 86.580 gld.; — stroški 151.624 gold.; deficit 62.244 pokrije se z doklado 15% na direktne davke, izvzemši vojskno priklado. Potrdila se je ta dež. postava koj tudi v tretjem branji.

Gledé predelske železnice (točka III.) se bere že sestavljena peticija in se naroči dež. odboru, naj jo pošlje predsedništvu ministerstvenemu ter se pooblasti odbor, da sme izdati iz dež. zaloga 5000 gold. za nadaljne studije, ko bi jih treba bilo v dokaz, da je predelska črta nar. primeraiša.

Zastran g. Vodopivčevega zemljevida se je vnela brezpo-trebna debata. G. Vod. je ponudil g. glavarju zemljevid na po-skušnjo s pristavkom, da, če ga zbor sprejme, je on priprav-ljen, popraviti ali dopolniti ga po naročilih, ki mu dojdejo v tem oziru. Vendar se je zdelo Dottori-u, Del Torre-u, dr. Lavriču itd. potrebno, razvijati na široko svoje opazke o vseh res-ničnih ali dozdevnih pomanjklivostih. Poročevalec dr. Pajer je vse dobro spodbijal. Z večino vseh proti 5 gl. je potrjen na-svet dež. odbora, da se da (pri Köcke-ju v Beču) vrezati po-pred dopolnjeni zemljevid in natisniti v 1000 iztisih, katerih dobi brezplačno po enega vsaka ljudska šola za na steno in ka županija. Nagrade dobi g. profesor V. 300 gold. —

Kar se tiče peticij, naročeno je zarad pet. ad a.) dež. odboru, da naj jo predloži vladi. Zastran pet. ad b.) ima dež. odbor pregledati, ali so dela, ki jih namerava Medeja. neobhodno potrebna, ali ne, in ali ne bise dela izvršiti z manj-šimi stroški. Po tem, kar se pokaže iz te preiskave, naj bo-de odbor pooblaščen potrositi za-nje k večemu 987 gold. — Ad c.) d.) e.) gredo spisi na dež. odbor. Ad f.) Odsek je po-zvan, da predloži prošnjo drugoč, ko bo dopolnjena z izvestji cestnih odborov karminskega in gradiščanskega.

X. (zadnja) seja, 6. t. m. zvečer (od 5—9. u.) — Za danas samo to-le: Dež. post. zarad posušenja močvirja koba-

ridskega en bloc potrjena. — Odsek, ki je pretresal predlog Deperis-ov zastran vpelj. *narodnih jezikov* v gimnazij in realko, se je bil razcepil na večino, ktera je nasvetovala prevrnavo obeh učilišč na državne stroške (za to so bili vsi Slovenci in bar. Ritter), in manjšino, ki je nasvetovala prejšnjemu nasvetu še ta pristavek, da, ko bi vlada ne hot-la vseh stroškov prevzeti, naj sme ponuditi tudi deželni zbor kak znesek in to, da vlada rajši v naše želje privoli. (Za ta nasv. je glasovalo 7 Lahov). Ces. kom. je odgovoril na interp. dr. Lavričeve zastran narodnostne postave, da vladi se ne zdi potrebna ta postava, ker je v družih postavah že za vse preskrbljeno. — V tajni seji so se vravnale plače dež. uradnikov. — Končala se je seja in sejna doba z govorom glavarjevim in „živio“-klicem cesarju.

Interpellacija,

ki je došla uredništvu 5. t. m.

Slavnemu „osnovalnemu odboru“ slov. kat. političnega društva!

Že sedemkrat se je mesec pomladil, odkar je dala petorica goriških duhovnikov okrožnico do slov. duhovnov goriške velike vladikovine, v kateri je dokazavala potrebo vstanovljenja slov. političnega društva, ki naj bi vzdrževalo in izdavalo list *posvečen borbi za narodne in verske pravice*.

Da bi šla stvar naglo od rok, se je ta petorica kot odbor (po izstopu enega z vstopom družega duhovnika spopolnjen) — izvoljen od nekaterih goriških duhovnikov — k temu zedinil, da v Gorici kat. polit. društvo in iz društva ishajajoč list vstanovi.

Ko je slavni „osnovalni odbor“ to slovenskim duhovnom naznanjal, vabil jih je ob enem „naj sleherni kot ud pristopi k temu društvu.“

Obljubil je bil tudi slavni odbor, „program, pravila in vse, kar zadeva društvo in list, razglasiti potem, ko se bo iz števila imen društvenikov videlo, ali je mogoče, da se vresniči želja in osnova društva in lista, ali ne.“

Kolikor je nam znano, so se vsi slov. duhovniki oglasili za pristop in podporo društvu in lista s to željo in nadejo, da bode združeno duhovstvo mogočna in odvažna braniteljica verskih in narodnih svetinj proti nemčurski in lahonski poplavi.

Gledé na vse to; gledé na čudno prikazen, da se je dete pred matrjo rodilo, t. j., da list že nad 5 mesecev ishaja, ko o društvu v javnosti ne duha ne sluha nij, in gledé na to, da stojijo na čelu lista sledeče besede: „Za ude kat. pol. društva je naročnina določena v društv. pravilih“ — z ozirom na vse to, vprašamo slavni „osnovalni odbor“:

I.) Ali je osnul kako društvo, če dà — kakošno? če ne, kake razloge ima za tako ravnanje?

II.) Ali misli obljubo spolniti, in kedaj?

III.) Ali bi ne hotel, preden kaj določi, formalno povabiti k posvetu duhovnike, dz zasliši njihova mnenja in želje gledé lista in društva?

IV.) Ali nič ne misli sè „Sočo“ v dogovore stopiti, ali pa tako pot nastopiti, da bode — če mogoče — z novim letom en sam list ishajal kot glasilo le enega polit. društva, javno mnenje Goriško-Primorskega zastopajočega?

Fiat lux!

Odgovor osnovalnega odbora:

Ad I. Do sedaj ga še ni osnul. Razlogi so neke razmere v Gorici, ktere je tisti ud osnov. odbora, ki vodi uredovanje „Glas“-a, že razložil onim čč. gospodom, ki so se 26. avg. (o sv. Jerneji) t. l. vsled povabila v št. 7. „Gl.“ pri njem sešli.

Ad II. Obljubo misli izpolniti, kakor hitro se v točki I.

omenjene razmere spremené.

Ad III. Zakaj ne? Saj lastnica „Glas“-a je prav za prav vsa slov. duhovščina naše nadškofije, torej ima ona tudi pravico, v njegovih zadevah, kakor tudi o tem, kar se ustanovljenja društva tiče, kaj govoriti. Ali obžalovati moramo vsakako, da se niso p. n. gg. interpellanti že 26. avgusta ali, kedar si bodi, poprej, ko zdaj, oglasili.

Ad IV. Za odgovor na to vprašanje nimamo nikake podlage.

O družih rečeh v motivaciji interpellacije nemogredé omenjenih menimo, da gg. interpellanti ne pričakujejo pojasnil, ker o njih razločnega vprašanja ne stavijo. Sploh pa vendar lahko povemo, da vse ima svoj vzrok.

Dopisi.

Iz Kobaridskega Kota, 2. decembra. Drugi pripomoček, da se nevarnosti v okom pride, ka duhovščina na Primorskem ne pomrje, bil bi ta, da se duhovnikom enkrat njih plača stalno in zahtevam čisa primerno uravna. V tej zadevi se je že toliko pisalo in govorilo, da se mi vidi skoraj odveč, še ktero v tem ziniti, ker vsakdo sprevidi, da duhovni pomočnik z odmerjeno mu plačo 210 gold., da vikar z 265 gold., kurat z 315 gold. in župnik z 420 gold. (nekteri še manj) še shajati, toliko manj pa stanu primerno živeti ne more. To je sprevidela tudi vlada sama, ter si je po namestništvih dala obširna sporočila napraviti (ki pa gotovo še niso dodelana, ker se o njih nič več ne čuje); to so razvideli vladni krogi, še bolj pa ona poslanca, ki sta imela srčnosti dovolj, da sta stvar v državnem zboru (avstrijski škofi bi imeli prvi dolžnost, v tej zadevi z vlado se pogajati) sprožila, če tudi brezvspešno. Ze leta 1782 je bil cesar Jožef II. določil, da ima kurat (tačas lokalni kaplan) dobivati 550 gold. in župnik 600 gold. in vendar so bile še za oni čas te vsote, kolikor mogoče, nizko postavljene, čeravno zadostne, ker takratnih 550 gold. je imelo gotovo toliko vrednosti, kakor dandanas 800 gold., in 600 gold. gotovo več kot današnjih 1200 gold. In vendar je cesar Jožef, pri katerem se amorejo vsi naši liberalci še kaj naučiti, spoznal da so te vsote potrebne; le merodajni krogi naših dni mislijo, da zadostuje duhovniku v zdajnjih časih in pri taki draginji 210 gold., oziroma celo do 420 gold. Kdor tako modruje, ali ima mesti možgan kaj družega v glavi, ali pa je te misli, da so duhovniki za državo in ljudstvo nepotrebni ter podobni stari polomljeni šari, ktera naj se raji danas, ko jutre, v kot potisne, da ne bo napotja delala. Sprevideli so, da se bili učitelji s prejšnjo plačo pravi sužnji; povišali so jim plače, česar jim gotovo ne zavidam, marveč želim, da bi tudi podučiteljem še kaj priložili, ker vem, da jim bo z 250 gold. še vedno le trdo hodilo. Uradnikom so plačo tudi sploh povzdignili (ali jim jo še povišajo), dali jim tudi zarad draginje še posebne doklade; pripušča in tudi postavno se jim določi posebna plača za poti in živež pri komisijah; jez nemam nič zoper to, saj je vsak delavec plačila vreden. Še vojaka, žendarma in finančnega stražnika niso pozabili; prav tudi to, saj zaslužijo za svoj trud in za skrb, da se občni mir in osebna varnost ohrani in postave spolnujejo, tudi primerno plačilo. Le duhovnik naj bo zadovoljen z 210 gold. oziroma 420 gold., le za-nj ni draginje, le njega se nobeden ne spomni, za-nj ob pravem času nobeden besedice ne spregovori.

Da duhovni pomočnik z 210 gold. ne more živeti, da župnik z 420 gold. ne more izhajati celo leto, kaže nam posnetek stroškov duhovnega na kmetih, ki je od tržnega kraja in glavne ceste oddaljen. Sledeči posnetek je celoma resničen; očitati mu zamore kdo le to, da so pozamezne številke prenizke:

Za potrebno popraviljanje pri stanovanju na leto	12 gl. —
za pet sežnjevi drvi (tudi, kjer ni oistre zime, ne zadostuje)	45 „ —
za vsak dan 1 funt mesa (ob velikih praznikih kaj priboljška)	10 „ 30kr.
za postne dni (ker rib še vsake kvatre ne vidi) za jajca ali sir	17 „ 20 „
za prikuho in kruh	75 „ —
za polič vina na dan	87 „ 60 „
(zvečer se more s tim zadovoljiti, kar mu od poldne ostane).	
za zajuterk (po 2 funta kave in 3 funte sladkorja na mesec, zraven tudi en masljec mleka vsakdan)	41 „ 40 „
vsak teden 1 1/2 funt masla po 40 kr.	37 „ 44 „
milo za perilo	5 „ 16 „
za létno plačo služabnici	40 „ —
za eno zimsko suknjo 24 gold., za eno letno 16 gold.	40 „ —
za en talar (se da rabiti tri leta)	20 „ —
za 2 oprsnika in dvoje hlač	18 „ —
za perilo in nogovice	16 „ —
za troje obuval in podelovanje	56 „ —
za en klobuk	4 „ —
za časopise (— ktere si sè sosednimi duhovniki skupno naroči), za papir in drugo pisno pripravo	30 „ —

Ima torej skupnih stroškov na leto 632 gl. 30 kr.

h kojim pa stranski stroški (milošnja beračem, poti itd.) niso vštet. 632 gold. 10 kr. potrosi, kader je zdrav; kje bo zajemal pa v bolezni; odkod zdravila in zdravnika dobival?

In vendar se še vedno čaka, vedno odlašja z uravnavo plače duhovnikov; so še vedno taki, ki jim za njih tužni stan ni nič mar, kojim njih reve in pomanjkanja nobene skrbi ne prizadenejo!

Pa me morda kdo zavrne: saj nikdo ne taji, da duhovnik nima toliko, in še več, kakor je naveden h stroškov, pa ima tudi dohodkov več, kakor je povedano. Kdor tako govori, kaže, da je tje in sem nekaj slišal, da pa razmer, posebno razmer na Goriškem ne pozna. Ne tajim, da tje in sem v naši nadškofiji ljudje dajo več svojemu duhovniku, kakor mu ravno gre. Dobijo se še kraji, kjer kmet, rekel bi, zadnji kosček kruha z duhovnikom deli ter mu od vsega, kar pridelja, po nekaj podari. Ali to se pri vedno večem siromaštvu vidno zgublja; tje in sem te navade celó več ni, in v takih krajih ostaja le še postavno odmerjena plača. So sicer v naši nadškofiji pred vsem nekatere službe duhovnih pomočnikov, za ktere bi vikarji in župniki vsaj za eno leto radi prosili, da bi zamogli le nekoliko svojih v sili storjenih dolgov z doneski takih služb pobotali; pa so tudi take službe, ki morajo zaradi prepiche plače že več let (ena naj starejših far že šest let) brez rednega dušnega pastirja ostati. So službe, kjer zamore dotičnik po 125 in še več kvinčev vina na leto prodati, na drugem mestu pa mora še za posebno dobroto hvaležen biti, da ga voznja 1 1/2 kvinča vina stane samo 3 gold. 30 kr., da ubere 997 funtov repe, 248 funtov krompirja, 159 funtov vrzot, 455 1/2 funtov fižola in 62 3/4 funtov ajde; in da so mu še vse te bire v fasionu vračunjene. Takih različnost bi mogel še vse polno navesti, ali, ker brezvspešno, raji molčim o njih. Rečem le, da, dokler bodo take različnosti v plači pri enakem, in smelo trdim, še celó manjše plače pri večem trudu, posebno v odljudnih in postranskih krajih, da mladenče, če niso posebno od Boga prav v ta stan poklicani, ne bo mikalo v bogoslovsko učilišče stopiti; da si mladenč radovoljno ne izvoli duhovskega stanu, dokler ne bo zagotovljeno, da bo za svoj trud tudi primerno plačan, pred vsem, dokler bo videl, da, kdor je na dobrem, pride še na boljše, in kdor je na slabem, ker je že tako vaje trpeti, pride še na slabše. Skrajni čas bi bil toraj, da merodajni krogi storijo potrebne korake,

da se vendar enkrat tudi duhovnikom razmeram časa primer-no plača uravná in zagotovi, in to naj dobivajo iz deželnih blagajnic, kakor učitelji in uradniki (?? Ur.) Bil je sicer nek profesor bogoslovja, ki je trdil: bira duhovnov je naj trdnejša vez ljubezni med duhovnikom in ljudstvom, da je in bo najbolje za duhovnika, da svojo plačo neposrednje od ljudstva dobiva. Da molčim o prijetnosti, ki jo ima duhovnik s tim, da mora pri neugodnem vremenu cel dan zgubiti, truditi se in še nositelju plačevati, da ubere v cel-j občini 62 3/4 funtov ajde, — prašam le onega gospoda: kaj pa tačas, ko pride nezadolženo v take razmere, da se mora, (če hoče svoje dolžnosti vestno spolnovati ter občne stvari še na dalje koristiti) ljudem, vsaj nekterim zameriti? Je li to „vez ljubezni“, da mu potem taki grozijo: „Bo že prišel z žakljem, bomo se pa tačas pogledali,“ in bi mu še to malo, kar mu postavno morajo dati, radi odtegnili? S tim gotovo duhovnik dobička nema, da mora težko zaslužen z betvico, kakor berač, od hiše do hiše pobirati ter tako celoma odvisen biti od dobrohotnosti ljudi. Čas bi bilo, da se tudi temu enkrat v okom pride. *)

Iz Gorice, 9. dec. (G. Franc grof Coronini) dež. glavar in državni poslanec, dal je za včeraj (v nedeljo, 8. t. m.) povabiti po mestnem županu, g. grofu Karolu Coronini-u, volilce goriškega mesta v vél. mestno dvorano pri mestnem vrtu v ta namen, da jim razloži in opraviči svoje dosedanje postopanje v gorišk. in dunajskem zboru. Zbralo se je ob 11. uri dopoldne 200—300 gospodov, med njimi dobršno politiške intelligencije. — Na predlog dr. Verzegnassi-ev je bil izvoljen po zavpitji za prvosednika g. baron Hekt. Ritter. — V gladkem obširnem (ital.) govoru je razlagal gosp. poslanec svoje stališče v drž. zboru glede na preteklost v 3 zadevah, glede na prihodnost v eni. Popred pa je opravičil svoje delovanje v domačem zboru in to na občno pohvalo. Kar se tiče drž. zbora je povedal, kako se je vedel gledé a) porazumka poljskega, b) volitne postave za silo in c) železnice predeljske. Poslednjo točko je razvil na občno zadovoljnost. Ozir poravnave z Galicijo smo izvedeli še le tisti dan pravo njegovo mnenje. Mislili so mnogi dosihmal, da je v ustavnem odseku zbora dunajsk. le za to glasoval proti elaboratu odsekovega (oziroma, proti poljski resoluciji), ker želi enakega porazumenja z vsemi kraljevinami in deželami, a motili so se; — gosp. grof je proti poljskemu in vsakemu drugemu drugemu porazumku, ker ima koncesije posamnim deželam, razen kolikor jih sedanja ustava privoluje, za propad Avstrije. Ker mu gre osrednji državni zbor in njega veljava, neodvisnost in mogočnost čez vse — za to je bil tudi za volitno postavo za silo, kakor vsi primorski poslanci. — Gledé na letošnje zborovanje na Dunaji (ki se prične 12. t. m.) je omenil samo eno zadevo, ki pride gotovo na dnevni red — „direktne volitve“ za državni zbor. Gosp. posl. je ves za direktne volitve. Razlogi njegovi so vsi tisti, ki jih beremo vsak dan po ustavaških časnikih: neodvisnost drž. zbora, obstoj in mogočnost Avstrije itd. — pri tem pa, da ni se bati deželnim zborom, da bi vsled tega kaj zgubili (!) Ker je g. grof lepo govoril, ker je o predelski črti izvrstno govoril, ker je tu pa tam tudi kako liberalno cvetlico v govor vpletel in ker je njegova oseba in vedenje njegovo jako prikupljivo, jako simpatično, in znabiti tudi za to, ker se merodajno ital. goriško občinstvo za nektera polit. in ustavna vprašanja v Avstriji premalo briga in jih torej menda ni še do dna preiskalo, ni čuda, da so nekteri g. govorniku „bravo“ klicali. — S tim je hotel gosp. prvosednik sejo skleniti. A zdajci se oglasi dr. Doliak zoper direktne volitve. Povdarivši, da Avstrija je bila od nekdanj federalno uravnana, direktne volitve pa da merijo na centralizem, razlagal je sosebnost dvoje: parlamentarizem in germanizovanje, kot 2 nasledka direktn. volitev. Centralni parlamen-

*) Govorili smo z mnogimi gg. duhovniki, ki nočejo, da bi se ta navada odpravila; nečejo n. pr., da bi župan, ali kateri njegov pooblaščenec za nje na biro šel. Ur.

tarizem — pravi — bi bil Avstriji pogubljiv, kakor Franciji, tem več, ker je Avstrija še vse drugače sestavljena država, ko Francija. Germanizovanje ustavaških centralistov pa že očitno. In tu je dr. D. zlasti poudaril nevarnost, da nas gospodujoči nemški element ne bi spravil pod Prusijo. — Za njim se je vzdignil dr. Tonkli, in je v obširnem govoru nekaj še temeljiteje razvijal nekatere razlogov Doliak-ovih, prav za prav obče federalistovskih, nekaj pa še drugimi argumenti spodbijal direktno volitve. Novi volitni red — pravimед drugim — je tudi neliberalen, ker so obdržane v njem, kakor se trdi, skupine. — Veljava in oblast dež. zborov bi se močno zmanjšala in, kar se tiče našega d. zbora, imamo že nek njegov sklep od l. 1869, s katerim je (že takrat!) izrekel, da ima direktno volitve za neopportune.

Veliko je govoril dr. T. o germanizovanji. Pogodba l. 1867 z Ogrji ni bila drugo, nego: Vi gospodujte in madjarite narode unkraj Litave, mi (Nemci) bomo že gledali, da ne zaostanemo v enakem poslu takraj. Že zdaj ustavaški centralisti svojih lastnih postav ne izpolnjujejo, in se ministri za sklepe dež. zborov malo zmenijo; kaj bo še le, ko ne bodo od dež. zborov odvisni? Poudaril je gov. česke in kranjske razmere (Mrhal). itd. itd. — Veseli nas, da se je dr. Doliak (o Tonkli-u smo to že vedeli), vstopil na federalno stališče, kajti njegov (?) organ „Il Goriziano“ ni tega menda nikoli razločno pokazal. — Tretji govornik je bil eksc. gosp. baron Czörnig, (ki čez zimo tukaj biva). Karakteristično je bilo, ko se je on vzdignil, to, da so se slišali glasovi: „Ni volilec, ni volilec!“ A to ni res; kot lastnik hiše v Gorici je volilec, kakor je tudi on sam ugovore zavrnil. O direktnih volitvah ni gosp. baron besedice izustil, ampak samo Nemce zagovarjal proti dr. Doliaku, kateri je rekel, da nas mislijo spraviti pod Prusijo. Razlog njegov je oni že znani, da, ko bi Nemci hoteli Avstrijo razrušiti, morali bi federalizem podpirati, češ, da po njem mora Avstr. razpasti. Slednjič je še gosp. grof Coronini spodbijal nekatere razloge nasprotnih mu predgovornikov, a videlo se je, da ni bil na ugovore pripravljen. Spoznal je, da ste dve stranki med volilci in da mu bo težko, obema uslužiti. Na zadnje je ostal pri tem, da on bo glasoval za direktno volitve. Dr. Jona ga še popraša, kako misli zastran vpeljanja domačih jezikov v srednje šole goriške. Odgovoril je, da, ker se je d. zbor za to potegnil, on, kot njega glavar, ne more v drugem zmislu delati. — S tim je bil o 12½ u. seje konec. — Tako tedaj smo doživeli nekaj nenavadnega pa na vsak način mikavnega. — Cuditi se moramo, da ni izmed liberalne ali ktere si bodi ital. stranke nikdo govoril ni za, ni zoper direktno volitve. Sicer pa se je dr. D—ku in T—li-u živo „bravo“ klicalo, bar. Czörnig-u nič, g. poslancu po drugem govoru tudi nič. — Glasovalo se ni; nasveta za zaupnico ali nezaupnico ni nihče stavil; kake resolucije ni tudi nikdo nasvetoval.

Ogled.

Avstrija. Deželni zbori so končani; z vspehom njih delovanja v političnem oziru smemo biti federalci zadovoljni. Povsod, kjer koli je to mogoče, nahajamo kako izjavo v federalnem, sedanjemu sistemu nasprotnem zmislu. Da ne govorimo o pemske in moravskega zboru, kjer se je opozicijska stranka zbornic ogibala, pa na drug način svoje tehtno menjenje na tehtnično torilce više politike položila — v Pragi namreč z novo deklaracijo, v Brnu pa se stare vnovič potrjeno — poudarilo se je več ali manj tudi drugod, da ni prava pot ona, po kateri ustoverci — decembristi državni voz tirajo. Kako je bilo s tiroljskim zborom, znano je že, gališki in kranjski sta napravila addresso, v Črnovicah, v predarlskem zboru in v družih je manjšina razumljivo demonstrovala; dosed. predarlska drž. poslanca sta se mandata odpovedala itd. Celó v Trstu, kjer se ni mestno starešinstvo

do zadnjih dni nič kaj brigalo za deželno-zborni svoje področje, potrdila se je 7. t. m. poprejšnja resolucija zahtevajoča zgodovinske pravice mesta Trsta. Razen poslednjega kraja, delalo se je menda povsod drugod po kopitu „pravne stranke“ (od 8. okt. t. l.). — Ali more biti ministerstvo tega tacega izida veselo? Ne verjamemo, pač pa, da se jej bo zdel zdaj skrajni čas, da užuga opozicijo z „direktnimi volitvami.“ No, naj se le poskusi še to!

Izmed pred omenjenih obravnav dež. zborov moramo še posebej omeniti addresso kranjsko. Nasvetoval in podpiral jo je naš Deak, oče Bleiweis. Zoper njo (ali res iz formalnih vzrokov?) je izmed narodnih poslancev govoril in glasoval dr. Razlag, potem tudi L. Svetec; V. C. Zupan se je pred glasovanjem poslanstva odpovedal in P. Kozlerja ni bilo v zbornici; sprejeta je torej z 19 glasovi. — Adresa se sklicuje na 3 addresso poprejšnjih let, s katerimi se bistveno vjema; obžaluje, da se je lansko jesen nenadoma pretrgalo pogajanje zastran občnega pomirjenja Avstrije; izreka se proti direktnim volitvam; v ostalem govori o notranjih zadevah kranjskih. Gledé šolskih postav pravi, „da so se na Kranjskem, če tudi ne z veseljem, vendar sploh brez vpiranja sprejele, ker se je o njih izvrševanju ozir jemal na narodne in verske misli in potrebe ljudstva.“

Kar se tiče mnogoterih razmer v kranjskem zboru in čudnega vedenja nekterih oseb, prinese gotovo že bližnja prihodnost kaj pojasnil. — Še naj povemo, da sta se za Dunaj volila 2 nova poslanci in sta izvoljena dr. Costa in Horak, (ker se je bil eden izmed poprejšnjih odpovedal, posl. Zarnik pa mandat zgubil).

„Novice“ konstatujejo očitni odpad dr. Razlaga in L. Svetec-a od narodne večine. V zadnji seji so se spisi v zadevi Kaltenegger-jeve verifikacije po Zarnikovem nasvetu dež. zboru povrnil, naj to stvar še preiskuje. Za verifikacijo, kakor nemški ustavoverci, so glasovali zopet dr. Razlag in Svetec in za njima tudi Zupan, Kozler, Pintar, Kotnik in Jugovic, tako, da je odsekov nasvet sprejet s 15 proti 14 glasom.

Iz stajarskega dež. zbora imamo povedati, da tudi tam je bila debata zaradi šolnine. Z nemškimi ustavovernimi liberalci so glasovali tudi vsi slovenski poslanci, razen Hermana. Za to jih je preds. Kaiserfeld v končni seji lepo pohvalil, in ustavaki so jim prijateljsko v roko segali. Naj glasovitiši ustavaški dunajski list jim tudi slavo poje, češ, da zdaj so se srečno in očitno klerikalne tovaršije odkrižali (ne le stajarskih nemških katoliških federalistov, temuč tudi slovenskih narodnjakov). V kratkem — bojimo se — bo treba vvrstiti v slov. polit. slovar nov izraz: „slovenski liberalni ustavoverci.“

Ogri so določni. V mestnem prestrojenem starešinstvu v Buda-Pešti se ne bo smel govoriti drug jezik, nego madjarski, akoravno je bil še celó Deak za dovoljenje tudi nemškega.

Zunanje države. V Rimu se je pričelo 10. t. m. v tajni seji parlamenta pretresanje vladnega načrta samostanske postave. Levica je zoper načrt sploh, ker jej ni prav, da hoče vlada generalate ohraniti. Desnici pa ni po volji to, da imajo samostani, kateri še ostanejo, obdržati lastnost pravnih bitij.

Na Francoskem so si monarhisti poslednje dni svoje stanje zboljšali. V odbor trideseterih, ki ima pretresati predloge zastran odgovornosti ministrov itd., so spravili 19 svojih in le 11 je republikancev. Tudi predsednik in podpreds. omenjenega odbora sta prvi legitimist, drugi Orleanist. Te dni se je sestavilo tudi novo ministerstvo. — Obširniše o franc. rečeh o drugi priliki, ker nam danas prostora zmanjkuje.

Današnjemu listu smo dodali prilogo.

Priloga k 24. stev. „Glas“-a, 13. decembra 1872.

Domače novice.

(Nadvojvoda Karol Ludovik) ima po novejših sporočilih priti jutrej v Gorico.

Razne vesti.

— *Judovska moč.* Kako moč imajo judje po nekterih krajih, kaže nam mesto Odesa. Naj boljše vodnjake imajo judje v lasti. Kruh pečejo in prodajajo le judje. Vsi mlini, vse prevažanje, je v judovskih rokah. V mestu imajo 1641 prodajalnic (med temi 116 za tobak). 866, pivaren 57 hiš, kamor nobena poštna duša niti zahajati, niti le pogledati sme, 569 hiš v najlepših ulicah je v judovskih rokah, kar najemnino neizmerno višja. Tudi zdravje je judom izročeno: med 14 lekarnicami je 10 judovskih, in zdravniki v mestni bolnišnici so skoro vsi judje.

— *Nar večje bukve so:* „Zbirka vseh znajdeb“, ki se izdajajo v London-u že od leta 1617. Vsak dan tiskajo 10 zvezkov, celo leto okoli 4 tisuč. Kakšna znajdba zaleže en cel zvezek; vseh znajdeb do zdaj štejejo 17.586, in cela zbirka se je narastla na 2533 debelih zvezkov v veči osmini. Tiskajo po 250 eksemplarov vsakega zvezka, in prodajajo po ceni, ki nje stane. Kdor bi hotel dans celo zbirko vkupiti, moral bi kakih 60.000 lir (frankov) pošteti.

— *Statistika človeštva.* Šteje se, da vsak človek živi počez 39 let in pol. Skušnja uči, da človek, ki dočaka zdrav 50. leto, tudi lahko 70. učaka. Primera med omrlimi in živečimi je 1:33. Oslanjaje se na te skušnje in vzemimo, da živi 700 milijonov ljudi na celem svetu, pridemo do sledečih resnic: Umrje vsako leto po celem svetu 21 milijonov, vsak dan 58 tisuč, vsako uro 2400; vsako minuto 40. Rodi se jih zmiraj več kakor umrje v primeri 1 in 29; takò da, ko bi bolezní in vojske ljudi, z zemlje ne trebile, ostajalo bi jih vsako leto za 2.516.630 več živih in v 100 letih bi ljudstva zrastle na tri milijarde in 216 milionov; resnica pa je, da ravno te okoliščine zadržujejo, da se ljudje počasi namnožujejo.

— *Kolera* v Pešti počasi, pa vendar odnehuje; od začetka bolezni do 30. nov. je bilo vseh zbolelih 536; od teh je ozdravelo 155, umrlo 198, in 183 ostalo v zdravniških rokah.

— *Zrinyi* je oživel, njegovo podobo so namreč našli v Senju. Kaže ta podoba Zrinyi-ta poglavarja senjskega l. 1665, predno je postal hrvaški ban, kar tudi napis pravi. Obleden je kot hrvaški magnat v rudečem plajšču in višnjevi surki se srebrenimi gumbi. V levici drži samokres, kojega je Turku vzel, in sinu v ječi kot dedšino zapustil. Slika je ena nar boljših iz 17. stoletja.

— *G. Val. Makuc*, vikar v Podsobotinu je 7 t. m. umrl.

— *V Kojskem* je 7. dec. za starostjo umrl obče znani ljubeznjivi starček, 80 letni g. *Jožef Kumar*, bivši učitelj in organist (mons. župnika pri sv. Ignaciji v Gorici oče). Pred smrtjo so mu poslali sv. Oče papež sami apostoljski blagoslov.

— *V Stračicah* se napravlja za fabriške otroke posebna šola. — Slišimo, da se bode s časom tudi cerkev zidala za delalce.

— *C. k. okrajno šolsko svetovalstvo* naznanja, da je v svoji seji 20. nov. pretehtovalo prevdarek stroškov za leto 1873. Po natančnem proračunu pokaže se le po 10% naklade za vse občine v okraji, za kanalsko šolsko občino pa samo 6.5%, ker ima iz deželnega zaloga na leto 136 gold. 50 kr. — Kako pa to, da je letos ubogo ljudstvo brez milosti primorano bilo za 26 mesecev plačati po 52 $\frac{3}{4}$ % po drugih krajih še več? Radovedni smo, kako se jo ves ta denar obrnil.

— *Kraškim gospodarjem* naznanjamo, da g. prof. Povše ne more zarad bolehnosti priti v Komen, Sežano in Divačo, kakor smo razglasili. Dotičen dan se bo pozneje o svojem času naznanil.

Ob enem dostavimo, da podučevanje bode se vselej začelo po sv. maši, tako da ne bo to po nikakem božje službe motilo.

Za nove zvonove na sv. Gori

so dalje darovali:

G. Fr. Cukjati, župan v Medani	2 gold.
„ Mart. Cukjati, vikar v Fojani	2 „
Č. g. Fr. Pečenko, župnik v Renčah	10 „

G. Leb. učit. (pros. blag. za se in druž.) 1 gold.

Skupaj 15 go ld.

Listek.

Pismo o. Serafina Madona. *)

V Filadelfiji (v Ameriki), 5. oktobra 1872.

Ljubi brat!

Gotovo hrepeniš novic dobiti od mene, in to po vsej pravici. Imamo jih, to-da le malo in kratkih, le enkrat v meseci nam se namreč ponudi priložnost, odposlati kako pismo in še to nej gotovo, da pride, kamor je namenjeno.

V družbi z enim mladim tovaršem in očetom misijonarjem sem odrinil iz Rio de Janeiro-a dne 10. junija 1872. Potovala sva ves čas le jezdé in tako sem došel komaj 13. septembra v Filadelfijo in drugi dan 16. odpotoval dalje v neizmerne gozdove Mukuryskih divjakov, ki se dele v različne rodove, govoreče nek poseben, čisto goltansk in nosljajoč jezik. Nekteri med njimi so bolj, drugi menj omikani; zadnji pa so grozovitejši in še bolj divjaški kot sami grozni tigri, ki nas obdajajo.

Moje stanje je potem takem zelo osodepolno in nevarno; od cerkve in vlade sem imenovan za voditelja novi veliki vasi ali prav za prav majhnemu mestu, ki se ima sezidati sred Indijanov, ktere bi imel z božjo pomočjo pridobiti cerkvi in državi: delo, ki se ima posvetiti Mariji, presveti neomadeževani Devici, od ktere pričakujemo pomoči in brambe. — Po omikanih deželah nas zaničujejo, zasramujejo in preganjajo: — in glej previdnost božjo, ki vse v dobro obrača in se poslužuje celó preganjanja v svoj sveti namen, da se drugod oznanjuje beseda božja, sveti Evangelij, in divjim narodom omika donaša. V srce se mi ti reveži smilijo. Že prvi dan, 16. septembra, obdalo me je kakih 60 do 80 Indijanov, nekoliko bolj krotkih od drugih, vendar nagih in gozdnih sinov — paganov, ki se, enkrat s potrebnim preskrbljeni, lože morejo pridobiti cerkvi in državi. Zaupati pa jim vendar nej od hipa do hipa, in naše življenje je vsak trenotek v očitni nevarnosti. Pri vsem tem pa so, enkrat pridobljeni, tisočkrat boljši in zvetejši od nekterih današnjih kristjanov.

V Mukuryskem okraji v obširnosti še enkrat tolikem kot je Goriška škofija, prebiva, kakor se nam trdi, najmanj 4000 divjakov različnih rodov in ako se nam posreči, da jih 3000 pridobimo, doseže se namen; Bogu je vse mogoče.

Pot me je zdelala, in vročina, ki je zdaj nastopila, namnožila je ture po životu, posebno po nogah — v ktere zlezajo skoro vsak dan neki črvi in notri izvalijo zalego, ako se zamudi, da se ne potegnejo ven s peresnikovo ostrino. Tako so mi jih preteklo nedeljo 16 izdrli; kar je po leti prav nevarno, da se ne izčimi prisad — rak. Tako sem postal ves rumen in otečen.

V kratkem: reči moram, da je prav gospod Bog, ki me — (vkljub pomanjkanju vsakterih stvari: — kruha, vina in juhe tukaj nej dobiti; — vkljub jedem, ki se mojemu želodcu ne prilegajo, kot je kruh iz moke, napravljene iz nekih korenin in krompirja; vrh tega pri vsej podnebni spremembi in strašni vročini) — hoče ohraniti za svoje svete namene, mene, malovredno, vso zdelano in bolešno stvar!

Braziljski jezik se mi zdi — ako zna človek laški in latinski — nekako lahek: vsaj zamorem cesarski vladi in drugam sam dopisovati in na poti semkaj so me celo primorali nekak misijon obhajati.

Pred odhodom iz Rio de Janeiro-a se me je bila lotila neka nenavadna bolezen, vsled ktere bi bil imel svoje življenje v dveh ali treh urah skleniti; ali gospod Bog in hitra pomoč

*) V kratkem bo leto, kar se je o. Serafin, naš rojak, iz kapucinskega samostana v Gorici podal v Rim in potlej v Ameriki kot misijonar. Ur.

dobrega in zvedenega zdravnika sta me otela. — Take nagle neprevidene bolezni se gode v Braziliji pogostoma

Bog vas živi bratje, sorodniki in drugi prijatli! Lepo pozdravljam vas, sobratje sv. Frančiška, molite za me, kar bom delal tudi jaz za vas, kolikor mi pripusti čas: saj sami dobro veste, kakšno življenje je to, če more človek potovati cele dni po gozdih, ter onde maševati in spati; ako pa Bog da, da se enkrat dobro ustanovimo, bo že boljše. Tukaj je človek vse ob enem: voditelj, učitelj, župnik, odgojitelj, oče in mati. Z Bogom!

4 Oznaničnik.

Odvetnik

Dr. Josip Jakopič

ima svojo pisarnico v Gorici pod veliko cerkvijo (contrada del municipio), hiš. šte. 42 v l. nadstropji.

Vabilo

na naročilo

„Slovenskega učitelja.“

„Slovenski učitelj“ bode nov neodvisen šolski ali učiteljski list, ki bode početkom novega leta izhajal v Mariboru v „Narodni tiskarnici“ na eni poli v osmerki po 3 krat na mesec (1. 10. in 20.)

Namenjen je vsem slovenskim šolam in vsem slovenskim učiteljem. Zastopal bode koristi slovenskih šol in učiteljev, delal za napredek prvih, za izobraževanje poslednjih; branil bode pravice obojih, grajal in zavračal bode vse krivice, ki se godé tem važnim faktorjem za naroden napredek: **bode toraj neustrašljiv zagovornik slovenskega šolstva in učiteljstva.** Govoril bode tudi pogostoma o domači izreji in domačem izobraževanju. Priporočuje se tedaj ta list v prvi versti učiteljem in šolnikom sploh, pa tudi vsem drugim odgojiteljem, staršem in šolskim prijateljem.

Naročnina je za celo leto 3 gl; za pol leta 1 gld. 50 kr.; sprejemajo lastnik IVAN LAPAJNE, nadučitelj v Ljutomeru (Luttenberg) na Štajerskem.

Opomba. 1 številka z obširnejšim programom se pošlje na ogled vsem nam znanim slovenskim šolam. Če je kateri drug želi, naj se blagovoli zanjo vglasiti v „Narodni tiskarnici“ v Mariboru.

2

PODDUZŃICA

Eskomptne Banke Štajarske

V G O R I C I

Eskomptuje menjice na vseh avstrijskih semnjiščih in vnanjih, in odstopa **nakaznice** za vsakošno semnjišče notranje in zunanje. —

Za vplačila v zlatu se dovoljujejo obresti po 4 % proti 30dnevni odpovedi.

Sprejemajo se **vplačila** ktereга koli zneska od 10 gold. naprej po 5 % na tekoči račun (conto corrente); dajajo se za-nje knjižice, in vsak znesek **se šteje za kapital od dneva, ko je bil vplačan.**

Izdavajo se **blagajnične nakaznice** donašajoče po 4 % obresti brez odpovedi in po 5 % z odpovedjo 10 dni.

Dajajo se **denarne pomoči** na vrednostne reči.

Kupujejo in prodajajo se vrednostne reči vsake sorte in se **jemljejo** na račun koga tretjega proti temu, da se plača kaj malega kavcije.